

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁSTĽ STRANÁCH.

<p>Predplatná cena :</p> <p>Na celý rok... — — — — — 8.— kor.</p> <p>Na pol roka ... — — — — — 4.— "</p> <p><i>Jednotlivé číslo 16 hal.</i></p>	<p>Hlavný redaktor : Dr. ALEXANDER ERNSZT</p> <p>Zodpovedný redaktor : JÁN BARTOS, krajiniský vyslanec</p> <p>Za vydavateľstvo zodpovedný : JÁN MOLNÁR, pápežský pralát</p>	<p>Redakcia a vydavateľstvo :</p> <p>Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám</p> <p>sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify. Rukopisy sa nazpak nedávajú.</p>
--	--	--

Veľké krajinské udalosti.

Stanovisko Kresťanskej Soc. Ludovej strany.

Kresťansko-sociálna Ludová strana vo štvrtok, 24. októbra vydržovala poradu, ktorej predsedal dr. Alexander Simonyi-Semadam a v ktorej prítomní zaoberali sa s terajším rozpoložením politickým. Porady zúčastnili sa všetci krajinskí vyslanci strany a prítomný tam bol aj minister okolo osobnosti jeho veličenstva kráľa sk. vn. t. r. gróf Aladár Zichy.

Karol Huszár po zahajení porady prvý sa ujal slova a predniesol, že Kresťanská Sociálna Lud. strana v terajších veľkých zmenách, aké prevádzajú sa v politickom ohľade, kresťanskú politiku uplatňovať má v pomere ku tým širokým vrstvám, ktoré skutočne zastupuje. Toto ale Kresťansko-sociálna Ludová strana dosiahnuť môže jedine úplnou samostatnosťou a zabezpečením slobody rozhodovania.

Dr. Mikuláš Zboray predostrel návrh, aby Kresťanská Sociálna Ludová strana, ktorá svojho času ako strana vstúpila do ústavnej strany 48-ickej, včul tiež ako strana odtiaľ vystúpila a samostatne prevádzala akciu a v otázkach osud vlasti rozhodujúcich slobodne zaujala jej stanovisko.

Štefan Haller predovšetkým ustálil, že Kresťansko-sociálna Ludová strana opiera sa na najďalej rozprestierajúcu sa podporu ľudu. Práve preto aj praktičnej politike tejto strany treba dať od každého sväzu slobodného a rozhodného charakteru. My vždy tam budeme, kde bude treba brániť a päsťovať nacionálne záujmy Uhorska, preto aj nemáme miesto hľadať v okruhu inej strany. Najlepšie je teda, keď naša strana ako samostatná a zcela neodvislá ďalej účinkuje.

Dr. Béla Landauer vyzdvihol, jak veľmi dôležitá vec je, aby členovia strany slobodne mohli sa postaviť proti všetkým snahám ultraradikálnym.

Štefan Rakovszky, sk. vn. t. r. na to poukázal, že blahej pamäti gróf Ferdinand Zichy svojho času preto vzbudil ku životu Ludovú stranu, aby jej čistou a statočnou politikou silným činiteľom stala sa v politike Uhorska.

Gróf Aladár Zichy, sk. vn. t. r. vyzdvihol, že v terajších okolnostach za veľmi dôležitú vec drží udržanie verejného poriadku a prosil stranu, aby pri jej účinkovaní toto mala vždy pred očami.

Dr. Alexander Giesswein, pápežský pralát sa vyslovil, že pri zaujatí stanoviska ohľadom zahraničnej politiky za najsprávnejšie drží, aby Ludová strana dala sa do práce so vznešeným programom kresťansko-sociálnym.

Po ďalších rečiach, ktoré povedali: Béla Landauer, Štefan Haller, Mikuláš Zboray, Ján Frey, strana prijala návrh Mikuláša Zborayho a vyniesla nasledovné uzavretie :

Kresťanská Sociálna Ludová strana za potrebné drží, aby následkom vzniknutých udalostí, ako samostatná strana celou jej neodvislosťou vstúpila do akcie a samostatne zaujala stanovisko v každej dôležitej otázke zahraničnej a vnútornej politiky.

Kresťansko-sociálna Ludová strana súrne žiada uskutočnenie personálnej unie. Žiada prevedenie všetkých tých krokov, ktoré vedú ku najskoršiemu uzavretiu prímeria a pokoja; žiada pevnú obranu hraníc krajiny. Z príležitosti nastavšej krízy vlády, pri jej rozriešení žiada uplatnenie smeru demokratického a zabezpečenie vnútorného pokoja.

Strana zatým vyvolila z troch členov pozostávajúci výbor s tým poverením, aby potrebný potyk podržala s politickými činiteľmi a s druhými stránkami. Členovia výboru sú: Dr. Alexander Giesswein, Štefan Haller a Karol Huszár.

Zadačovanie Wekerleho vlády.

Zvestná pracovná strana sa rozpadla. Jej členovia, čo od predĺhých časov morili krajinu, mimo niekoľkých, vstúpili do ústavnej 48-ickej vládnej strany. Wekerle na tento spôsob dosiahol väčšinu. A 23. októbra predsa zažakoval. Čo pohlo Wekerleho i s jeho kabinetom ku zažakovaniu, to rozpovedal pred snemom, keď svoje zažakovanie sa oznámil. S hodiny na hodinu — povedal Wekerle — uvalujú sa na nás ťažšie a ťažšie pomery. Len spejením všetkých národných síl sme vstave

v ťažkých pomeroch odstrániť tie nesnádze, ktoré nám hrozia a uskutočniť tie veľké ciele, ktoré musia byť uskutočnené *v záujme ochránenia integrity a jednoty* našej krajiny. Za takýchto okolností Wekerle oznámil jeho veličenstvu, že sa nedrží za súčasného ku ďalšiemu vedeniu záležitosti a navrhol, aby jeho veličenstvo vymenoval takú vládu, ktorá sa sestaví zo všetkých strán krajinského snemu a v ktorej budú prípadne aj také mimo snemu stojace sily, ktoré v sneme nie sú zastúpené.

Tá diferencia, ktorá vládu delila od jednotlivých strán, nepofahovala sa na uzavretie pokoja, lebo ved' jednomu cieľu chceme slúžiť; nepofahovala sa ani na zabezpečenie neodvislosti a samostatnosti krajiny, lež takáto diferencia vzťahovala sa na pochopovanie o volebnom práve. V ohľade volebného práva Wekerle stojí na tom stanovisku, že v terajších okolnostiach rozprestrenie volebného práva musí byť podstatným пункtom programu novej vlády. Medzi najaktuálnejšie úlohy ale vstúpi do popredia záležitosť pokoja.

Pokým sa toto pretvorenie vlády stane, dotiaľ Wekerle — ako sa vyslovil — bude v každom smere pracovať na pripravení uzavretia pokoja; ďalej aj dotiaľ urobí všetko, čo drží za potrebné v záujme zabezpečenia samostatnosti a neodvislosti krajiny. Najsúrnejšou povinnosťou odstupujúcej vlády, pokým ešte bude spravovať krajinské záležitosti je, že hranice krajiny v každom ohľade zabezpečí a mimo hraníc krajiny nachodiace sa uhorské čaty na každý pád zpäť dovedie. V tomto ohľade nadobudne si garancie, bo si to drží za povinnosť a bez týchto ani na minútu by nezostal vo svojom postavení.

Odstupujúca vláda pokým bude novou zamenená, má ešte jednu úlohu a tá je: *zachránenie vnútorného pokoja a poriadku za každú cenu*. Preto prosil Wekerle všetkých členov snemu bez rozdielu strán, aby spoločne účinkovali na tom, že by úlohy tohto pretvorenia s náležitou pokojnosťou mohli byť riešené, lebo tieto pretvorenia len vtedy môžu byť výsledné, keď sa v pokoji prevedú. A len vtedy budú mať výsledok, keď sa opravdu bez rozdielu strán stane spojenie národných síl.

Snem sa s týmto oznámením uspokojil a svoje zasadnutia po vymenovaní novej vlády odročil. Rozhodnutie sa Wekerleho vlády k odstúpeniu otvorilo cestu ku zostaveniu takej vlády, v ktorej budú zastúpené nielen všetky snemové strany, lež spolu aj tie politické a spoločenské útvary, ktoré v sneme zástupcov nemajú. Terajšie historicky významné udalosti priamo vyžadujú, aby správu krajiny mala v rukách taká vláda, ktorá opierajúc sa na všeobecnú dôveru vstave bude v terajšej preťažkej dobe spravovať krajinu v takom smere, ktorý zachráni jej celistvosť a budúcnosť.

Ministerpredseda Wekerle 24. októbra ráno o 8. hodine na automobile zaviezol sa do Gödöllova, kde dorazil o 9. hodine. Jeho veličenstvo prijal ho hneď vo výsluchu a zadakovanie ministrapredsedu a jeho vlády vzal v známosť.

Riešenie krízy vlády.

Cieľom rozriešenia krízy vznikšej následkom zadakovania kabinetu Wekerleho, jeho veličenstvo kráľ prišiel do Budapešti, patrične do Gödöllova, kde ku najvyššiemu výsluchu dostavili sa: gróf Albert *Apponyi*, Ján *Tóth*, Wilhelm *Vázsonyi*, Štefan *Zlinszky*, Georg *Plathy*, Karol *Huszár*, Štefan *Szabó*, gr. Ján *Hadik*, Štefan *Bárczy*. Keď sa jeho veličenstvo dozvedel, že medzi vyslancami, ktorí do Gödöllova prišli, je aj Mikuláš *Zboray*, nariadil, aby aj on prišiel ku výsluchu.

Karol *Huszár*, vyslanec Kresťanskej Soc. Ľudovej strany, cez tridsať hodiny bol u jeho veličenstva a dopodrobna rozložil celé politické rozpoloženie Uhorska. Zatým jeho veličenstvo Karola *Huszára* zaviesť dal ku jej veličenstvu kráľovnej, kde cez pol hodiny bol na výsluchu.

U jeho veličenstva na výsluchu boli aj sociáldemokratickí vodcovia *Garami* (Grünwald) Ernő a *Kunfi* (Kohn) Žigmond.

Ako posledný bol na výsluchu gróf Michal *Károlyi*, ktorý s jeho veličenstvom z Gödöllova na dvornom vlaku odcestoval do Viedne.

Rozhodnutie sa ale nestalo ani v Gödöllove, ani vo Viedni a arciknieža Jozef poverený je ako homo regius ku ďalšiemu vyjednávaniu so stránkami. Minister honvédstva *Szurmay* poverený je s vedením záležitostí ministerpredsedníctva a ministra vnútorných záležitostí.

Spoločný zahraničný minister gróf Burián zadakoval.

Gróf Štefan Burián, spoločný zahraničný minister minulého týždňa jeho veličenstvu podal demissiu, ktorú jeho veličenstvo milostive prijal.

Gróf Julius Andrássy, spoločný zahraničný minister.

Jeho veličenstvo kráľ za zahraničného spoločného ministra vymenoval grófa Juliusa *Andrássyho*, ktorý už 25. okt. zaujal svoj úrad a hneď v nedeľu, 27. októbra na Wilsona a na západné vojnu vedúce mocnosti upravil notu, v ktorej navrhol, aby s monarchiou uzavretý bol osobitný pokoj.

Otázka pokoja.

Odpoveď Wilsona monarchii.

Štátny sekretár Spojených Štátov Robert Lansing cestou švédskeho vyslanca vo Washingtone švédskemu zahraničnému ministrovi, cestou ktorého rakúsko-uhorský zahraničný minister gróf Burián 4. októbra v záujme pokoja bol podal návrh predsedovi Spojených Štátov na tento poslal nasledovnú odpoveď:

Zahraničné ministerstvo, 18. októbra.

Pane! Mám šťastie potvrdiť prevzatie vašej noty datovanej so dňa 7. t. m., ktorá jednu zprávu cisárskej

a kráľovskej vlády Rakúsko-Uhorska oddala predsedovi. Mám teraz poverenie od predsedu poprosiť Vás, aby ste boli taký priateľský a cestou Vašej vlády cisárskej a kráľovskej vláde oddali nasledovnú odpoveď:

Predseda drží si za povinnosť sdeliť rakúsko-uhorskej vláde, že sa s týmto návrhom tejto vlády nemôže zaoberať, lebo od jeho odkazu so dňa 8. januára nastaly isté veľavýznamné udalosti, ktoré dľa potreby zmenily príslušnosť a zodpovednosť vlády Spojených Štátov. Medzi tými 14-imi podmienkami, ktoré predseda vtedy osnoval, bola aj nasledovná: «Národom Rakúsko-Uhorska, ktorých polozenie medzi národami chceme vidieť ochránené a zabezpečené, treba dať najslobodnejšiu možnosť autonómneho vývinu». Odkedy táto veta bola napísaná a pred kongressom Spojených Štátov odznela, vláda Spojených Štátov uznala, že medzi Čechoslovákmi a nemeckou, ako aj rakúsko-uhorskou ríšou je válečný stav a čechoslovenská válečná rada je de facto vojnu vedúca vláda, ktorá je opatrená zodpovednou autoritou viesť vojenské a politické záležitosti Čechoslovákov. Najširším spôsobom uznala ďalej aj oprávnenosť snáh Juhoslovárov po národnej slobode.

Predseda tedy nie je v tom položení, aby holú autonomiu národov uznal za základ pokoja, lež nútený je pridržať sa toho, aby ony a nie on súdily nad tým, aká akcia so strany rakúsko-uhorskej vlády vyhovie aspiráciám národov a ich pochopom o ich právach a o ich určení patriacom im ako členom rodiny národov.

Prijmite, Pane, obnovený výraz mojej najväčšej úcty
Robert Lansing.

Odpoveď Nemecka Wilsonovi.

Nemecká vláda na Wilsonovu notu datovanú 14. októbra dala nasledovnú odpoveď:

Nemecká vláda z príležitosti prijatia návrhu, pofahujúceho sa na vyprázdnenie obsadených území, vyšla z toho, že s vyprázdnením súvisiace pokračovanie a ustálenie podmienok prímeria treba sveriť na rozsudok vojenských radcov a že základom dohodnutí musí byť terajší pomer sil na frontoch. Nemecká vláda predsedovi sveruje dať príležitosť ku sriadeniu podrobných otázok. Dôveruje v tom, že predseda Spojených Štátov neodobrí takú požiadavku, ktorá by sa nedala srovnat s česťou nemeckého národa a s pokojom zakladajúcim sa na spravodlivosti.

Nemecká vláda ohradzuje sa proti obvine z nezákonných a neludských skutkov, ktoré pozdvihujú proti nemeckej armáde a námorníctvu a tak proti nemeckému národu. Pustošenia na zaokrytie cúvania vždy budú potrebné a v tomto ohľade dovoľuje ich aj medzinárodné právo. Nemecké čaty majú najprísnejšiu úpravu, aby šetrily súkromný majetok a aby sa nakoľko možno postaraly o obyvateľstvo. Kde sa predsa stanú výčiny, vinníci neujdú trestu.

Nemecká vláda navrhuje, aby ohľadom všetkých týchto punktov skutočný stav vecí objasnily neutrálne výbory.

Aby sa vyhlo všetkému, čo by dielo pokoja mohlo obťažif, nemecká vláda vydala rozkaz veliteľom všetkých podmorských lodí, ktorý vytvára potorpedovanie osobných lodí, ale z technických príčin nemožno prevziať zodpovednosť za to, že tieto rozkazy prídu na všetky nemecké podmorské lode ešte pred ich návratom domov.

Predseda Wilson za základnú podmienku označil zrušenie každej svevoli zakladajúcej sa moci, ktorá samotná, bez kontroly, dľa ľubovôle, môže narušiť svetový pokoj. Odpoveď nemeckej vlády pofahom na toto je nasledevná:

V nemeckej ríši zastupiteľstvo ľudu dosiaľ nemalo vplyvu na utvorenie sa vlády. Tenlo stav sa základne zmenil. Nová vláda utvorila sa v úplnej harmonii s túžbami snemu, ktorý bol zvolený na základe rovnakého, tajného, všeobecného a priameho volebného práva. Členovia vlády sú vodcami veľkých strán ríšskeho snemu. Ani v budúcnosti nemôže vstúpiť do úradu a vladáriť taká vláda, ktorá nepožíva dôveru väčšiny ríšskeho snemu. Zodpovednosť ríšskeho kancelára voči snemu v zákone zabezpečia. Prvým skutkom novej vlády bolo, že predostrela návrh zákona, dľa ktorého rozhodnutie o vojne a pokoji musí schváliť ríšsky snem. Na otázku predsedu, že s kým majú do činenia on a proti Nemecku sdružené vlády, odpoveďou Nemecka je, že pokoj a prímerie navrhla taká vláda, ktorú podporuje prevažná väčšina nemeckého národa.

Solf,

štátny sekretár zahr. úradu.

Wilsonova novšia odpoveď Nemecku.

Zahraničný úrad Spojených Štátov severoamerických švajciarskemu vyslancovi vo Washingtone, ktorý je poverený zastupovaním nemeckých záujmov, 23. okt. odovzdal notu, ktorá obsahuje odpoveď predsedu Wilsona na notu Nemecka datovanú 20. októbra. Nota znie:

Ponevác predseda Spojených Štátov vzal v známlosť slávnosťné a rozhodné osvedčenie nemeckej vlády, že bez podržania prijme podmienky pokoja, ktoré predseda označil vo svojom odkaze poslanom 8. januára r. 1918. kongressu Spojených Štátov, taktiež zásady, ktoré rozvinul v svojich nasledujúcich odkazoch a ponevác nemecká vláda chce urobiť prvý krok ohľadom použitia a

Do pozornosti kresťanských hospodárov.

Ľudová hospodárska obchod tovaru prevádzajúca
u.č. sp. Budapešť, IV., Ferenciek tere 4.

výhodne zasiela

každého druhu hospodárske stroje, sejačky, šrotačky
a i. d. olej, kolomaz, masí ku strojom a iné potrebnosti.

Za najvyššie ceny kúpi

vino, mäd, včelský vosk, ovocie, ovcenú pálenku,
zeleniny a zelené veci, vlnu a každého druhu plodiny.

Každý kresťanský hospodár teda vo vlastnom
záujme nech sa obráti ku vyš udanej firme!

prevedenia týchto podmienok, ďalej pretože táto žiadosť nepochádza od tých, ktorí dosiaľ diktovali politiku Nemecka a v terajšej vojne pokračovali v mene Nemecka, lež od takej vlády, ktorá zastupuje väčšinu ríšskeho snemu a hovorí v mene prevažnej väčšiny nemeckého národa; konečne, pretože predseda dostal od nemeckej vlády sľub, že si bude všimaf zákony civilisovaného sveta voči nepriateľským vojskám tak na suchu jak na vode: predseda tak cíti, že nemôže aj naďalej odopref, aby rokoyal o otázke prímeria s tými vládami, ktoré sú s vládou Spojených Štátov v spolku. Predseda ale za povinnosť si pokladá opäť vyhlásiť, že sa cíti oprávneným navrhnúť len také prímerie, ktoré Spojeným Štátom a s nimi sdruženým mocnostam umožní prípadne uzavref sa majúce dohodnutia posilniť takým spôsobom, ktorý znova započatie boja so strany Nemecka urobí nemožným.

Následkom toho predseda s terajšou nemeckou vládou zamenené noty sdelil vládam, ktoré sú so Spojenými Štátmi v spolku, a navrhol im, aby — jestli sú tieto vlády náklonné za spomenutých podmienok a zásad o pokoji vyjednávať — vyzvaly svojich vojenských radcov a vojenských radcov Spojených Štátov, aby proti Nemecku sdruženým sa vládam podali predostretie o potrebných podmienkach prímeria, ktoré záujmy zainteresovaných národov obráni a vládam antantu zaistí a uplatní neobmedzené právo ku zabezpečeniu podrobností pokoja, na čo nemecká vláda výslovne pristane predpokladajúc, že vlády antantu prímerie považujú za možné. Keď toto Nemecko prijme, najlepšie a najrozhodnejšie dokáže prijatie podmienok a zásad, z ktorých nemecká akcia za pokoj vyšla.

Akokoľvek veľavýznamným a dôležitým nech sa aj vidí zmenenie ústavy v Nemecku, predsa tak sa zdá, že ešte ani teraz nerozhodli celkom o utvorení takej vlády, ktorá by bola zodpovedná nemeckému národu, ani niet volákej garancie, že by zmenenie ústavy bolo trváce. Krem toho nevysvitá celkom jasne, či sa našli tí, ktorí zapríčinili terajšie galiby. Možno, že vojny budúcnosti teraz postavíme pod kontrolu, ale terajšia vojna nebola pod kontrolou. Je zrejmé že nemecká vláda nemá spôsob rozkázať nemeckým vojenským vrchnosťam, aby sa podrobily vôli nemeckého národa a že kontrolná moc pruského kráľa nad politikou ríše ešte pevne stojí, rozhodujúca iniciatíva však ešte aj teraz je v rukách tých, ktorí panovali v Nemecku.

V povedomí toho, že osud celého sveta závisí od toho, aby teraz na oboch stranách úprimne hovorili, taktiež od toho, aby prejavené žiadosti byly úprimné, predseda pokladá si za povinnosť vyrieknuť: národy sveta nemôžu dôverovať v slovách tých, ktorí dosiaľ boli vodcami nemeckej politiky a znova prizvukovať, že o uzavretí pokoja vláda Spojených Štátov s nikým iným nemôže vyjednávať, ako len s tými zastupiteľmi nemeckého národa, ktorí čo skutoční páni Nemecka vedia poskytnúť garanciu o ústavnom držaní sa Nemecka. Keby Spojené Štáty musely teraz vyjednávať s vojen-

skými mocnosťami a monarchistickými autokratmi, alebo keď je pravdepodobné, že by neskôr s nimi musely vyjednávať o medzinárodných právnych zaviazanostach nemeckej ríše, *vtedy musia požadovať nie vyjednávanie o pokoj, lež bezpodmienečnú kapituláciu.*

Notu podpísal zahraničný štátny sekretár Robert Lansing.

Udalosti svetovej vojny.

Z hlavných válečných stánov minulého týždňa vydané byly nasledovné najnovšie zprávy:

Talianske bojište. Rakúsko uhorské čaty v minulom týždni odrazily všetky nepriateľské útoky. Posledná talianska offensiva sa celkom zmarila.

V Srbsku uhorské a rakúske čaty zaujaly posície pri Kragujevaci.

Západné bojište Nemcov proti Francúzom, Angličanom a Amerikánom. Nemecké čaty vyprázdňujú územie Belgicka, pri čom napádajúcim ich Angličanom a Amerikánom zapríčiňujú hrozné ztraty.

Zprísnený boj podmorskými loďami.

V mesiaci septembri nemecké podmorské lode ponorily 400.000 registrovaných tún nepriateľského loďného priestoru.

Rakúske záležitosti.

Manifest jeho veličenstva kráľa ku národom Rakúska.

K Mojim verným rakúskym národom!

Odkedy som nastúpil trón, bez prestania snažil som sa všetkým Mojim národom vydobiť žiadaný pokoj a národom Austrie ukázať cestu, na ktorej silu svojej národnej individuality slobodne od každej prekážky a trenice pozhnaným spôsobom môžu vyvinúť a výsledne môžu uplatniť svoj duševný a hospodársky blahobyť.

Strašný zápas svetovej vojny dosiaľ prekážal prácu pokoja. Hrdinskosť a vernosť, obetavé znášanie biedy a postrádania slávne bránily vlasť v tejto ťažkej dobe. Ťažké obete vojny musely zabezpečiť čestný pokoj, ktorý Božou pomocou je už blízko.

Teraz teda bez meškania musíme započat znova vybudovanie vlasti na prirodzených, tedy spoľahlivých základoch. Na toto smerujúce žiadosti rakúskych národov treba starostlivo uviesť do súzvuku jednu s druhou a splniť ich.

Odhodlal som sa, že túto prácu prevediem so slobodným spoluúčinkovaním Mojich národov v duchu tých základných zásad, ktoré si spojeneckí panovníci vo svojom návrhu o pokoji osvojili.

Austria zodpovedne vôli jej národov pretvorí sa v spolkový štát, v ktorom každý ľudový kmeň bude tvoríť osobitú štátnu spoločnosť na území svojho osadenia. Toto sa nijako netýka spojenia poľských území Austrie s neodvislým poľským štátom. Mesto

Triest a jeho územie zodpovedne žiadosti svojho ľudu prídu ku zvláštnemu postaveniu.

Toto nové pretvorenie, ktoré sa integrity krajín uhorskej svätej koruny v žiadnom ohľade netýka, každému národnému osobitnému štátu zabezpečuje jeho neodvislosť. Ale zdarne bude brániť aj spoločné záujmy a všade sa uplatní, kde spoločnosť je životnou potrebou jednotlivých štátov. Zvlášte bude odporúčateľné spojenie všetkých síl pri oprávnenom, slušnom a výslednom riešení veľkých úloh, ktoré vznikli následkom vojny.

Kým sa toto pretvorenie zákonitou cestou prevedie, jestvujúce ustanovizne cieľom obránenia verejných záujmov nezmenene budú udržané. Moju vládu poveril

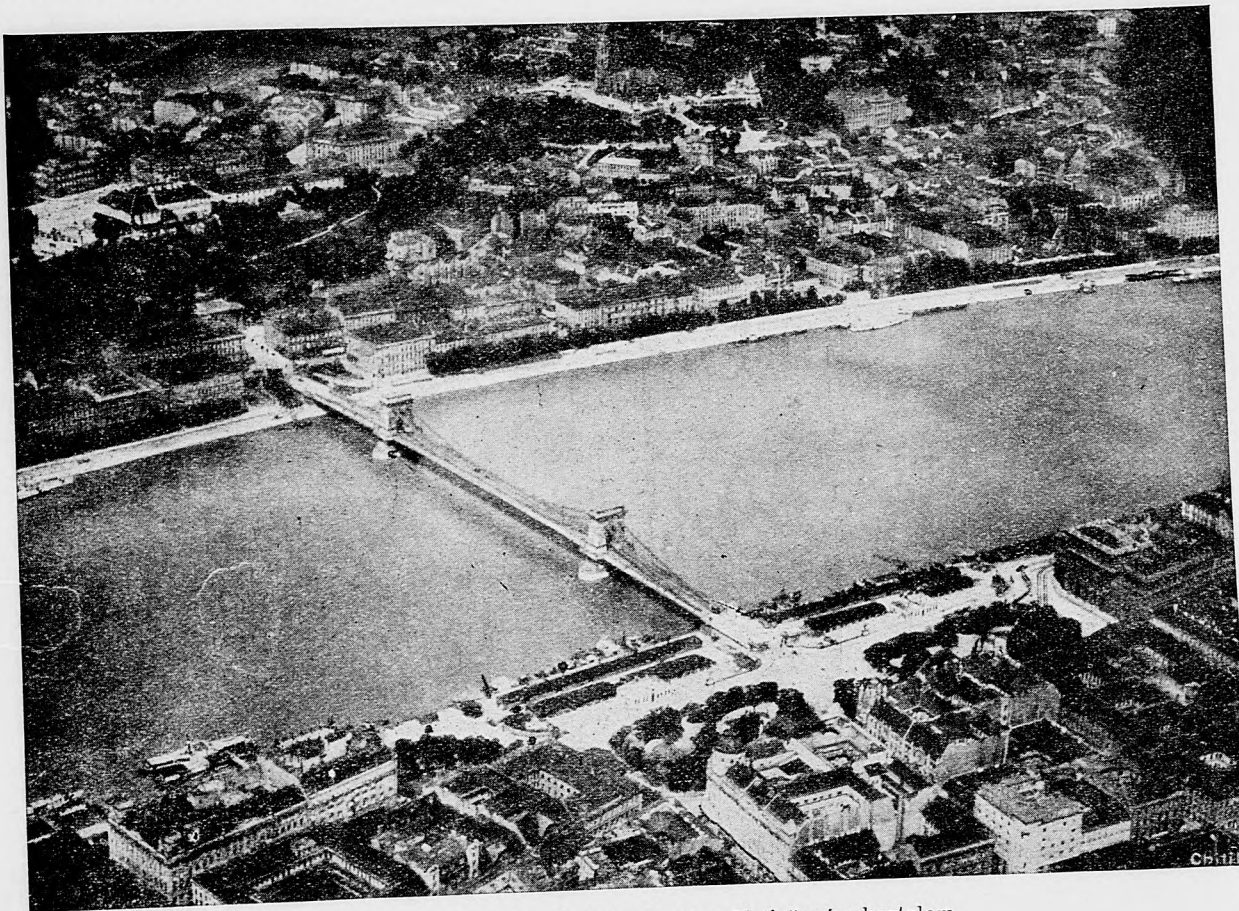
Rozkaz k armáde a flotte.

Jeho veličenstvo súčasne k armáde a válečnému námorníctvu vydal nasledovný rozkaz:

Všetky národy Austrie zodpovedne ich žiadosti zahrnú sa v národné štáty a spoja sa v spolkovom štáte.

Kým týmto z jednej strany odstránime prekážky, ktoré sa dosiaľ vyskytovaly v spolunažívaní národov, z druhej strany v budúcnosti neobmedzene slobodná zostane ich cesta k tvorivej práci za ich vlastný ľud a vlasť. V tomto veľavýznamnom okamihu obraciam sa k armáde a válečnému námorníctvu:

Vo vašich radoch vernosť a jednotnosť vždy ne-

Refazový most na budinskej strane s Matiašovým kostolom.

som, aby bez meškania pripravila znova vybudovanie Austrie. Národy, na samourčovacom práve ktorých sa nová ríša vybuduje, vyzývam, aby cestou svojich národných rád zúčastnily sa veľkej práce a aby tieto národné rady, ktoré každý národ utvorí zo svojich zastupiteľov v rajchsráte, záujmom národov voči jedon druhému a v potyku s vládou platnosť získali.

Želám, aby naša vlasť upevnená svornosťou v nej spojených národov z búrok vojny vyšla čo spolok slobodných národov. Požehnanie Všemohúceho nech spočíva na našej práci, aby veľké dielo pokoja, ktoré vybudujeme, všetkým našim národom prinieslo šťastie.

Viedeň, 16. októbra 1918.

Karol, vl. r.
Hussarek, vl. r.

rozdeliteľne spájala všetky národy jedon s druhým a so Mnou. Neohrozene dôverujem v tom, že od dávna a aj teraz vyzkúsený duch vernosti a spoludržania nezmenene sa udrží. Chceme ho udržať. Toto nech je drahým dedičstvom nových štátov Austrie, im aj mne k prospechu a k poučeniu. Daj to Bože!

Schönbrunn, 17. októbra.

Karol, vl. r.

Vládna kríza v Rakúsku.

Barón Hussarek, rakúsky ministerpredseda, koncom minulého týždňa jeho veličenstvu podal demissiu. Jeho veličenstvo demissiu prijal. Kríza rakúskej vlády do 28. októbra nebola rozriešená.

Nezabúdajte na vdovy a siroty po hrdinoch padlých na bojišti!

CHYRNIK.

Kráľovská rodina v Gödöllove. Po slávnostach otvorenia debrecinskej university jeho veličenstvo kráľ a jej veličenstvo kráľovná prišli do Gödöllova, kde behom týždňa dovezly sa i kráľovské dietky, ktoré sa v Gödöllove veľmi dobre cítia. Ich veličenstvá kráľ a kráľovná v sobotu v noci odcestovali do Viedne, len skoro ale vrátia sa do Gödöllova ku dlhšiemu pobytu.

Tibor Hajdú, pannonhalmký arciepát rádu Benediktínov, 21. októbra zomrel na španielsku chorobu.

Vyznačení košickí honvédi. Striebornú medailu hrdinskosti prvej triedy dostali znovu: landšturmisti Ján Arnoczky, Ondrej Gánovszky, Ondrej Martonesik, Ján Szányi, Ján Gut, Michal Cziczko a honvéd Ján Svéda. Striebornou medailou prvej triedy vyznačení boli: pred nepriateľom padnutý landšt. Ján Hamila, landšturmisti Peter Lelics, Alexander Kaszonyi, Pavel Muha, res. štábný strážmajster Ondrej Miklós a firer Jozef Uhrin. Striebornú medailu hrdinskosti druhej triedy dostali: res. poručíci Rudolf Hang, Robert Rysz, kadettašpirant Béla Czierer, fireri Štefan Bukovinszky, Imrich Vágásy, Michal Bakai, res. firer Alex. Vojtkó, kapráli Št. Reimiás, Jozef Soltész, res. kapráli Ondrej Izsák, Štefan Remiás; landšturmisti: frajter Ludvik Bálint, Joz. Adorján, Jozef Szentléleky, Ján Küffer, Georg Malás, Ján Takács, Ján Bicskó, Jozef Sztrelszky, Michal Aluszék, Eduard Malina, Ondrej Konkoly, Jozef Csigás, Jozef Csecsur, Ján Fekete, Ján Zsihlavnyik, Michal Hvosztály, Ján Iván, Ján Gömöry, Ludvik Rusznák, Ludvik Botló, J. Kusnyir, Ján Rakas, Adam Sima, Ondrej Szentrik, Ján Hiresák. Michal Jaczkó, Ondrej Zelina, Teodor Tibil, Mikuláš Balázs, Štefan Mukráni, Štefan Székely, Kol. Morácskó, Ondrej Revilyák, Ján Balogh, Ondrej Fehér, Štefan Medveczki, Ján Eduard Tébusz, pred nepriateľom padnutý Pavel Borsovszki, Demeter Wattmann, Štefan Fialkovits, Michal Zalcer, Vincent Falatko, Julius Horváth, Georg Porubszki, frajtri Georg Simkó, Ján Galló, Michal Matej, Ondrej Jalcsóujlaki, Jozef Berki, Ján Oravec, Karol Lukacsik, Pavel Bankházi, Tomáš Klinek, Št. Szakaczki, Mikuláš Lebeda, res. honvédi Ján Csontos, J. Szurmai, Andrej Pilnik a Jozef Sutor. Všetci z 9. honvédskeho peš. pluku.

Pustošiaci výbuch v Rusku. Z Kiewa oznamujú, že vo Voronesu stala sa výbušná katastrofa, ktorá spustošila šesť vlakov a susedné budoviská železničného nádražia. Zomrelo 350 ľudí. Škoda činí 30 millionov rubľov. 1500 ľudí chytili a zavreli.

Vražedný útok túlajúcich sa Rusov. Z Ungváru oznamujú: V obci Makard viac túlajúcich sa Rusov nasilu vošlo do bytu vdovy Štefanovej Balogh a žiadali peniaze. Žena im povedala, aby hľadali. Nato sviazali ženu, zapchali jej ústa a poprevracali všetko v dome. Keď ale všetka ich námaha bola darobná, hrozne zbili úbohú ženu, polomrtvú nechali ležať na zemi a ušli. Žandári po celom chotári hľadali zbojníkov, lež bez výsledku.

Zlatá medailla hrdinskosti spišskému učiteľovi Štefan Bibovits, r.-kat. učiteľ vo Vyšných Repašoch, za svoje vynikajúce hrdinské a smelé chovanie sa oproti nepriateľovi v bojoch montellovských vyznačený bol zlatou medailou hrdinskosti.

Španielska choroba. Z Nitry oznamujú: Španielska choroba vo veľkej miere sa rozmáha v meste Nitre a v celej stolici a vyhasila už mnohým život. Medzi inými v Nitre na túto chorobu zomrel 28-ročný piarista-profesor Jozef Acsay. V celej stolici zatvorili všetky školy. Z Košíc píše: V Košiciach rozmáha sa španielska choroba vo veľkej miere. Zatvorili divadlo. Zo Spiša oznamujú: V Novej Vsi (Igló) pre španielsku chorobu zatvorili školy, jedon. chovanec internátu košicko-oderbergskej železnice stal sa už obefou novej nemoce. V Kézmarku na španielsku chorobu onemocnelo mnoho školských detí a vo fabrike Weinovej veľa robotníkov, traja Rusi zomreli. V Belej pre španielsku chorobu zatvorili školu. V Mateovciach je tiež mnoho chorých. V Nedeci na túto nebezpečnú chytľavú chorobu zomrelo 8 ľudí a v Nedeckom zámku dvaja. Na pile, v takzvanom Jordanci pri Lehnici ochorelo 27 Rusov, viacerí už zomreli.

Bohatá úroda ovocia v Abaujsku. V stolici abauj-torňanskej už dávno nebola tak bohatá úroda ovocia, ako tohto roku. Jablká a hrušiek je hojne, zvlášte slivky daly bohatú úrodu. Koriec slivák stojí 20—30 korún. Pálenice sotva sú vstave prevzia slivky.

Nový potravný spolok v Spiš. Magure. V Richvalde v októbri otvorila potravný a zpeňajúci spolok (konsum), ktorý sa pripojí k «Hangye». Doteraz 139 údob značilo 510 účastní (akcii) po 50 korún. Obnos doteraz značených akcií obnáša teda 25.500 korún.

Parížskych «desatoro prikázani». Noviny «Excelsior» uverejnili nasledovných «desatoro válečných prikázani», z ktorých môžeme mať istý pochop o živote Paríža: 1. Za víťazstvo celkom a úplne máš plniť tvoju povinnosť. 2. Na fronte máš brániť tvoju zástavu až ku odľahu Nemcov. 3. Všade máš pracovať za posilnenie nášho vystrojenia. 4. Sporíš máš s chlebom a podobne aj s iným. 5. Ako dobrý vlastenec nemáš zdražovať. 6. Máš byť veselý bez toho, aby si krému navštevoval. 7. Pri alarme máš sa chyť, poslušne ukryť do pivnice. 8. Zahasiť máš všetky svetlá, ako to predpis rozkazuje. 9. Žiadne zlato nemáš u seba schovať neuzitočne. 10. Bez váhania upisovať máš válečnú požičku.

Krava so zlatým zvončekom. Dlhé trvanie vojny a všeobecná hospodárska bieda do pamäti privádzajú jedno staré proroctvo, ktoré sa zachovalo u najstarších obyvateľov Oborského pohoria v Čechách a ktorého pôvod behom časov celkom sa ztratil. Dľa tohto proroctva zúriť bude hrozná vojna na celom svete, takže na Oborskom pohorí ostane len jedna krava, ktorej zavesia zlatý zvonček, ako ostatná až ku pokoju. Pokoj ale, ktorý učiní koniec tejto najhroznejšej vojne všetkých vojen, po ťažkých vnútorných bojoch uzavretý bude v Prahe.

Víťazi svetovej vojny.

Včul, keď z Božskej milosti ku koncu sa blíži svetová vojna, za potrebné držíme spomenúť tých, ktorí sa v nej najviac vyznačili a ktorým ona najväčšieho osuhu doniesla. Tu sú zpočiatku nepočítaných len podnikateľov váleční lifieranti. Týmto do konca roku 1917. vyplatila válečná kassa nie menej ako štyri miliardy korún. Na čele stojí novopečený barón *Manfred Weisz* (žid) s jednou miliardou 292,000.000 korún. Potom nasleduje zo samých židov rekrutovaná Válečná obilnica s jednou miliardou 35,600.000 korún a potom rad-radom *Wolfnerovci*, *Schlesingerovci* a iní *Kohnovci*.

Uhorský národ válečnej požičky upísal 14 miliardov 580 millionov korún a z toho lifieranti strčili si do vrečka štyri miliardy. Komu osožila teda vojna? Či nie tým, ktorí výtečne vedeli front utvoriť tam, kde nevybúšili granáty, kde nehvízdať gulky, kde nedunely kanóny, kde nebolo stonanie ranených a zomierajúcich, lež kde len zlato padalo a banknoty šušľaly? Kým sme my

v našej oduševnenosti a obetavosti život a krv položili na kocku za vlasť, oni len zarábali a zarábali a skoro sa zadusia v svojich peniazoch, ktoré sme položili na oltár štátu, vlasti. Zločinnými rukami kradli s oltára našu obeť. Našu obeť, ktorú sme položili na oltár, aby utišené boli slzy, zahojené horúce rany, vynahradené utratené ruky a nohy, aby bol udelený chlieb vdovám a sirotám.

V mene hrdinov Karpátov a Isonza žiadame shabanie ukradnutých miliardov. Nie preto zomreli naši otcovia a synovia v Haliči, v Srbsku a pri Gorici, aby zlata, nekonečne mnoho zlata mali váleční lifieranti, lež preto, aby každý syn a každá dcéra národa žiť mohli a žiť vedeli.

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Kreštan», ktorý už cez päťadväť rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužilo bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov.

**Chorobu
plúc**
pľs, žltavku

úspešne hojí Vértés lekárnik *Vas-
mész-szö p.* (Zelezno-špený syru.)
Cena jednej fľašky K 12.10. K úplnému
vyhojeniu potrebné sú 4 fľašky. Cena
K 3.10 franco. *V. Vértés «Sas»*
lekárň Iugos, číslo 13.

Retiazky na ohlávku 7 K.

Retiazky pre lichvu s patent strunou strednej jakosti 11 korún 50 halierov, silnej doby. Trovy doposlania a zaobalenia týkajú sa objednávateľa. K objednaníu pri voprednom zaslaní peňazí alebo s poštovou dobierkou.

LENDVAI MÓR vývozný dom,
Budapest, VII., Kertész-utca 43.

Pekná bude

koža obličaje, pri tom mladistvá, jemnosť pôsobiaci pri upotrebovaní, nečistota obličaje, pehy, flaky pečienkové, červenosť nosa zcela odstránujúceho prostriedku

Aranyvirág - krém

Tégel na prábu 6 kor., veľký tégel 10 kor., k tomu patriace mydlo 5.80 kor. Aranyvirág-puder ružovej, bielej a krém farby 5 kor. — Výlučne k dostaniu u dorábateľa:

Gerő Sándor lekárnik Nagykovács 40.

Sorbl'avost'

Svrbí?

svrab, prašinu najrýchlejšie odstráni dr. E. Flesch-a povodná, zákonom chránená

„SKABOFORM“-mast'

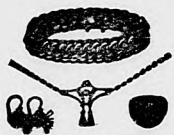
Nešpiní, nemá žiadneho zápachu. Tegel na prábu K 4.—, veľký tegel K 6.—, rodinná dávka K 15.—. Adresa objednaníu: dr. E. Flescha Korona lekárň Győr. Pozorujme na Skaboforn známku ochrany.

8 halierov

(za jednu poštovú dopisničku) stojí Vás môj cenník, ktorý na žiadosť bezplatne pošle Vám pošle Vám cis. a kráľ. dvorný zásielca *Ján Konrad* vývozný dom *Brux 1819*, číslo (Čec. y). Ia. britva zo striebornej oce e K 7 9 11. Britva so zabezpečením nivane: K 7.50. Dvojitého ostria náhradné nože tučet po K 12. Stro e ku strihaníu vlasov a rady K 26.—, 28.—. Zasielanie s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlani obnosu. Zámena povolená alebo návrat peňazí.

8 halierov

(za jednu dopisničku) stojí Vás môj cenník, ktorý na žiadosť bezplatne pošle Vám pošle Vám cis. a kráľ. dvorný zásielca *Erux 1816*, číslo (Čec. y). Moderné 14 kar. zlaté zaušnice: K 70, 80, 90. 14 kar. zlaté prstene s barvisým kameňom: K 60, 70 s diamantom K 80, 90, 100 s brilliantami K 120 150, 200. 14 kar. zlaté naručnice: K 200, 250, 14 kar. zlaté naručnice (kolliers): K 80, 90 s oveskom K 100, 120, 150. Veľký sklad zlateho a strieborného tovaru každého druhu zasieanie s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlani obnosu. Zámena povolená alebo návrat peňazí.

Ja Anna Csillag

s mojimi 185 cm. obrovskej dĺžky **LOREY VLASMI**, ktoré som dosiahla 14 mesačným upotrebovaním vlastného vynálezu masť. Toto je jediný osvedčený prostriedok proti prchnutiu ku podporovaniu rastenia a posilneniu pôdy vlasov. — Pri mužských v krátkom čase pôsobí rastenie hustej brady, vlasom a brade dodá prirodzeného lesku a ľahkej ohybnosti a do najvyššieho veku chráni pred časným osedivením

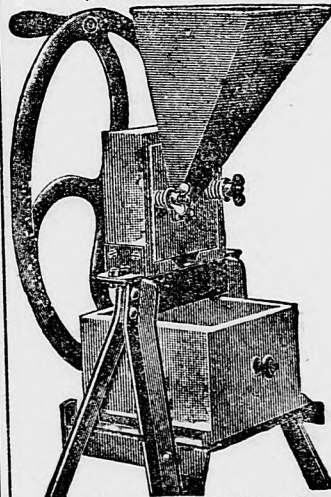
Cena teglika: 6. 10 a 15 kor.

Poštové zásielky vybavujú sa každodenne, pri voprednom zaslaní obnosu alebo s poštovou dobierkou, do všetkých krajov sveta bezprostredne z dielne, kam všetky objednávania upraviť treba.

ANNA CSILLAG, Viedeň,
Kohlmarkt 20.

Ručný mlýn zbožia.

(Zákonom chránený.)

Pôvodný ručný mlýn zbožia v pevnom dubovom alebo železnom zaobalení s predruzgáčom a valcom veľmi sa hodí ku každému druhu zbežného alebo hrubšieho mletíu, jednoduchejšieho, lež veľmi trvácneho vyhotovenia s melúou platňou ku zameneniu z hustej hmoly a pri najsilnejšom upotrebovaní skoro niet k zpuščeniu. 4. číslo v or a k ručnému hnatiu pre malé obvody 160.— K. 5. číslo vzorka s kolešom ku ručnému hnatiu pre väčšie obvody 200.— K. 6. číslo vzorka s kolešom k hnatiu 240.— K. Náhradné melúce platne kus po 8.— kor. massvne podstavce z dreva alebo zo železa s hčkom 80.— K. o obitne.

Zasieanie z Viedne pri voprednom doposlani 20.— K., ostatok prijma sa s poštovou dobierkou. Hlavné zastupí elstvo:

Max Böhmel, Wien, IV. Margaretenstrasse 27. Abt.
Odpredavateľom prospekty zdarma.

Odporúčam

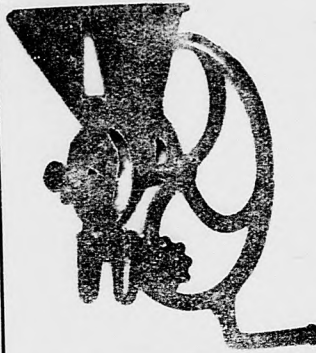
bez zaviazanosti.

	Kor.
Modrý kamenček 98% 1 kg.	17.—
Medenný sirkový prach, obsahuje 12% mede 61% sirky 1 kg.	28.—
Sirkové listy (Einschlag) žlté, 1 kg. asi 100 listov 1 kg.	38.—
Sirkové listy (Einschlag) na juta prima tkanine 1 kg.	42.—
Sirkový štangliak po kusoch a sirkový prach 1 kg.	38.—
Perocid 45% 2 kg. zodpovedajú 1 kg. medenného kamenčoka 1 kg.	5.36
Té (čaj pravý nie náhradný) 1 škatuľka 130 listov po 120 hal.	120.—
Té (čaj pravý nie náhradný) 1 škatuľka 130 listov po 150 hal.	150.—
Korenie v zrnkách a drvené 1 škatuľka 130 listov po 100 hal.	100.—
Korenie v zrnkách a drvené 1 škatuľka 130 listov po 120 hal.	120.—
Škorica drvená 1 škatuľka 130 listov po 100 hal.	100.—
Škorica drvená 1 škatuľka 130 listov po 120 hal.	120.—
Šefran l. 1 škatuľka 130 listov po 60 hal.	60.—
Šefran l. 1 škatuľka 130 listov po 80 hal.	80.—
Hřebíčkové korenie drvené 1 škatuľka 130 listov po 60 hal.	60.—
Hřebíčky celé a drvené 1 škatuľka 130 listov po 60 hal.	60.—
Rastec (kmin) 1 škatuľka 130 listov po 40 hal.	40.—
Rastec (kmin) 1 škatuľka 130 listov po 60 hal.	60.—
Citronová náhrada 1 škatuľka 130 listov po 60 hal.	60.—
Prach do pečiva 1 škatuľka 130 listov po 50 hal.	50.—
Farba na šaty Berlínska, 3 ruže a 3 Tekla v každej farbe 100 listov	40.—
Silvia prostriedok ku praniu 1/2 kg. škatuľka 1 škatuľka	1.—
«lvó» náhradný prostriedok mydla 1 kus	1.—
Krém na topánky Ottoman 2., 1 det.	12.—
Krém na topánky Ottoman 5., 1 det.	20.—
Krém na topánky Ottoman 100., 1 det.	40.—
«Lurion» krém na topánky vosk (z 1 kusa v domovine možno sshotoviť 1/4 kg. l. krém na topánky) s úpravou upotrebenia 2 kor. k odpredaju, 1 škatuľka 70 kusov	105.—
Náter k dosiahnutiu lesku (János víťaz) 1 kg.	4.80
Octová kyselina, vinokamenná 80—85% ová (Calderonský grád) 12—14 krát možno preriediť s 1 litrovou fľašou	40.—
Náhrada čaju pravého 1 litra fľaška	28.—
Náhrada čaju sladená 1 litra fľaška	56.—
Polievkové koc. y Anker alebo Gráf 1000 kusov	36.—
«Ozon» polievkové koc. y à la Bergmann 100 kusov	24.—
Ceresin kahanček v pohárku, horí 24—30 hodín, 100 kusov	320.—
Ceresin kahanček bez pokárka horí asi 24 hodín, 100 kusov	280.—
«Denaturin» tvrdý denaturovaný špirit 1 škatuľka	320.—
«Piról» ku čisteniu kovu,	
číslo 1 2 3 4 5	
Kor. —.80 1.50 2.60 3.70 5.50	

Aj v poštových balíkoch zasiela

Stech Henrich

fűszer és gyarmatáru nagykereskedő
Budapest, VIII., Rókk Szilárd-ntca 6/8.
Telefon Jozsef 52-01.

Šrotujúci stroj.

V hospodárstve nevyhnutne potrebný, šrotuje od najhrubšieho do najmenšieho, ponač stroj najdokonalejšie možno regulovať. Lahkej prácečnosti a hnatia, bo na ňom i dieťa šrotovať môže. Cena s obalením a zárukou 120 korún, s prípravou na nohy 160 korún.

Tieto stroje zhotovuje a zasiela

IMRICH TÓTH, Jászalsószentgyörgy

Pri objednaní prosím zreteľne udat adresu a železničnú stanicu.

Oznamy prijíma
administrácia
„Kreštan“-a
Budapest, Szentkirályi-u. 28

Zázračné šijace šidla len K 5.—

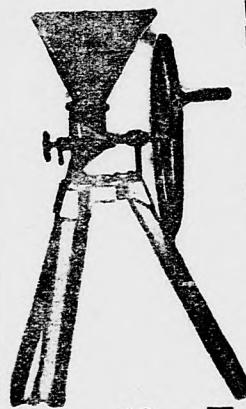
Šije najrýchlej šteppstichy ako sijací stroj. Najlepší vynález, ktorým každý predmet z kože, roztrhané topánky, koňské naradia, pokrovcy, vrecia atď. sám si opraviť môže. Každému nevyhnutne potrebné. Záruka upotrebitelnosti. Cena komplet šijaceho stroja s cverkami, so 4 rôznymi hlami a s úpravou upotrebenia, kus po K. 5.— — 8 kusy K 14.50. Zasiela s poštovou dobierkou M. Swoboda Wien, III, 2, Hiessgasse 13. B.

Najlacnejší a najlepší prameň JOZEF MAROSI a Syn Esztergom 15.

strojov a železného tovaru veľký obchodný dom. Zo skladu zasiela zvláštnej jakosti ocelový pluh za 295.—, dvojitý pluh za 530. K. Juno americkú koňskú motyku za 340.— K. (prevádza 5 ľudí robotu). zvláštnu bránu s uhlami žalom okuvanými za 250.— K. «Merkur» ručný šroták za 110.— K. Veľký obrázkový cenník na žiadosť pošleme zdarma. — Pri objednaní prosíme poslať 40 K závdavok.

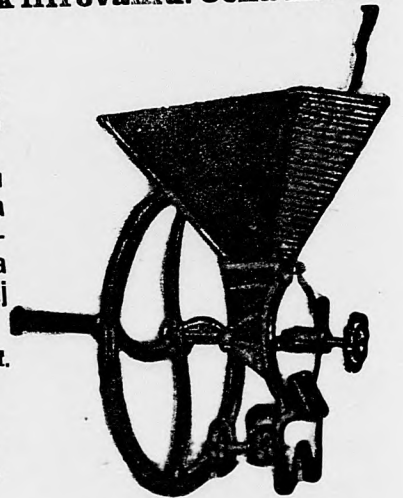
NAJDOKONALEJŠÍ MLYNEK!

Ktorým bár aj dieťa, pripraveným na ňom strojom, každého druhu ot. ilie somleť môže Obrovskej schopnosti roboty.

Bezodkladne k lífrovanú. Cena K. 150.

Tenistý stroj k prípraveniu na stôlalebopostavec bez nôh K 140, menší k domácejmu upotrebeniu K 100. Objednanie prosíme na poštovej poukázke a zaslať treba aj 10.— K závdavok.

K odporúčaniu mlynky bezodkladne objednať.
Výlučná adresa objednania:

PAVEL SOHR

Somogyzil 105.

fabričný sklad ocelového tovaru.

Železničnú stanicu objednávateľa treba udat.